

Recommendation of the Committee of Ministers to member States on young people's access to rights and its explanatory memorandum

Recommandation du Comité des Ministres aux Etats membres sur l'accès des jeunes aux droits et son exposé de motifs

Ministrų komiteto rekomendacija valstybėms narėms dėl jaunimo galimybių naudotis teisėmis ir aiškinamasis memorandumas

Source - Council of Europe September 2016, original English and French versions

© Council of Europe September 2024, Lithuanian translation

Source - Conseil de l'Europe septembre 2016, versions originales en anglais et français

© Conseil de l'Europe septembre 2024, Traduction lituanienne

JAUNŲ ŽMONIŲ GALIMYBĖS NAUDOTIS TEISĖMIS.

Teisinės priemonės

Rekomendacija CM/Rec(2016)7

ir aiškinamasis memorandumas

JAUNŲ ŽMONIŲ GALIMYBĖS NAUDOTIS TEISĖMIS.

2016 m. rugsėjo 28 d. Europos Tarybos Ministrų Komiteto priimta rekomendacija
CM/Rec(2016)7 ir aiškinamasis memorandumas

Europos Taryba

Leidimas anglų kalba: Rekomendacija CM/Rec(2016)7 ir aiškinamasis memorandumas

ISBN 978-92-871-8361-3

Visos teisės saugomos. Jokia šio leidinio dalis negali būti verčiama, atgaminama ar perduodama bet kokia forma ar bet kokiomis elektroninėmis (internetu ir kt.) ar mechaninėmis priemonėmis, įskaitant fotokopijavimą, įrašymą ar bet kokią informacijos saugojimo ar paieškos sistemą, be išankstinio raštiško Komunikacijos direktorato (F-67075 Strasbourg Cedex arba publishing@coe.int) leidimo.

Viršelio dizainas ir maketavimas: Dokumentų ir leidinių rengimo skyrius (SPDP), Europos Taryba

Europos Tarybos leidykla

F-67075 Strasbourg Cedex

<http://book.coe.int>

© Europos Taryba, 2020 m. liepos mėn.

Atspausdinta Europos Taryboje

Turinys

REKOMENDACIJA CM/REC(2016)7

AIŠKINAMASIS MEMORANDUMAS

I. Įvadas

II. Kodėl reikalinga rekomendacija dėl jaunimo galimybės naudotis teisėmis?

III. Bendrosios nuostatos

IV. Dokumento rengimo procesas

V. Klausimai, kuriuos siekiama išspręsti šia rekomendacija

VI. Ką apima rekomendacija?

VII. Išvados

Ministrų komiteto rekomendacija CM/Rec(2016)7 valstybėms narėms dėl jaunimo galimybių naudotis teisėmis (Priimta 2016 m. rugsėjo 28 d. Ministrų komiteto 1266-ajame ministrų pavaduotojų susitikime)

Ministrų komitetas pagal Europos Tarybos statuto 15 straipsnio b punktą,

atsižvelgdamas į tai, kad Europos Tarybos tikslas - siekti didesnės jos narių vienybės, kad būtų apsaugoti ir įgyvendinti idealai ir principai, kurie yra jų bendras paveldas, ir palengvinta jų ekonominė ir socialinė pažanga;

atsižvelgdamas į Europos žmogaus teisių konvenciją (ETS Nr. 5) ir peržiūrėtą Europos socialinę chartiją (ETS Nr. 163);

atsižvelgdamas į Jungtinių Tautų vaiko teisių konvenciją ir jos protokolus;

primindamas Parlamentinės asamblėjos 2015 m. rekomendaciją (2013) „Jaunimo galimybės naudotis pagrindinėmis teisėmis“ ir Parlamentinės asamblėjos 1978 m. rekomendaciją (2011) „Europos pagrindų konvencija dėl jaunimo teisių“, taip pat Ministrų komiteto atsakymus į šias rekomendacijas;

primindamas Ministrų komiteto rezoliuciją CM/Res(2008)23 dėl Europos Tarybos jaunimo politikos;

primindamas Vietos ir regionų valdžios institucijų kongreso rezoliuciją 386 (2015 m.) „Šalinti kliūtis jaunimui dalyvauti: vietos ir regionų valdžios institucijų ir jaunimo lingua franca“ ir Vietos ir regionų valdžios institucijų kongreso rekomendaciją 128 (2003 m.) „Persvarstyta Europos chartija dėl jaunimo dalyvavimo vietos ir regionų gyvenime“;

primindamas, kad taikomi esami principai, išdėstyti atitinkamose Ministrų komiteto rekomendacijose valstybėms narėms, visų pirma Rekomendacijoje CM/Rec(2015)3 dėl nepalankioje padėtyje esančių rajonų jaunimo galimybių naudotis socialinėmis teisėmis, Rekomendacijoje CM/Rec(2013)2 dėl visiškos neįgalių vaikų ir jaunuolių įtraukties į visuomenę užtikrinimo, Rekomendacijoje CM/Rec(2012)13 dėl švietimo kokybės užtikrinimo, Rekomendacijoje CM/Rec(2012)2 dėl vaikų ir jaunuolių iki 18 metų dalyvavimo, Rekomendacijoje CM/Rec(2010)8 dėl jaunimo informavimo, Rekomendacijoje CM/Rec(2010)7 dėl Europos Tarybos chartijos dėl ugdymo demokratiniam pilietiškumui ir žmogaus teisių švietimo, Rekomendacijoje CM/Rec(2009)9 dėl autizmo spektro sutrikimų turinčių vaikų ir jaunimo švietimo ir socialinės įtraukties, Rekomendacijoje CM/Rec(2007)17 dėl lyčių lygybės standartų ir priemonių ir Rekomendacijoje Rec(2006)1 dėl nacionalinių jaunimo tarybų vaidmens plėtojant jaunimo politiką;

tikėdamas dideliais jaunimo gebėjimais ir pagrindiniu jo vaidmeniu kuriant Europą, tačiau labai susirūpinęs dėl blogėjančios jaunimo socialinės padėties senėjančiose visuomenėse, kurias veikia sistemingi ekonominiai ir socialiniai sunkumai, ir dėl demokratijos trūkumo, atsirandančio dėl to, kad valstybės narės nesugeba visapusiškai įtraukti jaunimo į demokratinius procesus;

pripažindamas Europos Tarybos darbą jaunimo reikalų srityje, kuriuo remiama jaunimo politika, skatinanti žmogaus teises, socialinę įtrauktį, kultūrų dialogą, lyčių lygybę ir aktyvų jaunimo dalyvavimą;

pabrėždamas bendro valdymo principo ir praktikos svarbą jaunimo sektoriuje Europos Taryboje;

visų pirma atsižvelgdamas į ankstesnių Europos Tarybos ministrų, atsakingų už jaunimą, konferencijų: 2008 m. Kijeve vykusios konferencijos „Europos Tarybos jaunimo politikos ateitis: Darbotvarkė 2020“ ir 2012 m. Sankt Peterburge vykusios konferencijos „Jaunimo galimybės naudotis teisėmis: novatoriškos jaunimo politikos plėtojimas“ išvadas, taip pat prieš pastarąją konferenciją surengto jaunimo renginio išvadas;

dar kartą pabrėždamas esminį jaunimo ir jaunimo organizacijų vaidmenį vystant mūsų visuomenę ir pabrėždamas, kad galimybė jaunimui naudotis teisėmis yra būtina jų asmeninio tobulėjimo ir savarankiškumo sąlyga;

atsižvelgdami į tai, kad netrukdoma ir visapusiška galimybė jaunimui naudotis teisėmis yra esminis žmogaus teisių, demokratijos ir teisinės valstybės kultūros elementas, ir atsižvelgdami į Europos Žmogaus Teisių Teismo praktikos apžvalgoje ir Europos socialinių teisių komiteto sprendimuose bei išvadose nustatytus jaunimo teisių pažeidimus ir neleidimą naudotis teisėmis, susijusius su Europos žmogaus teisių konvencijos ir Europos socialinės chartijos aiškinimu, kuriuos 2014 m. paskelbė Europos Taryba, ir THESEUS - vaikų teisių teismų praktikos duomenų bazėje, kurioje pateikiama teismų praktika, susijusi su vaikų teisėmis;

pabrėždamas, kad jaunimas, kaip ir visos kartos, turi teisę visapusiškai naudotis žmogaus teisėmis ir visomis kitomis teisėmis pagal nacionalinę ir tarptautinę teisę, išskyrus atvejus, kai nepilnamečių apsaugai taikomos pagrįstos teisinės išimtys,

I. Rekomenduoja valstybių narių vyriausybėms gerinti jaunimo galimybes naudotis teisėmis:

1. spręsti diskriminacijos, su kuria susiduria daugelis jaunų žmonių, problemą dėl Europos žmogaus teisių konvencijos 14 straipsnyje aiškiai įvardytų priežasčių arba bet kurios kitos Europos Žmogaus Teisių Teismo praktikoje nurodytos formos¹. Ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas daugialypėms tapatybėms ir diskriminacijos paplitimui įvairiuose sektoriuose;
2. pašalinti visas teisines, administracines ir praktines kliūtis, trukdančias jaunimui taikiai susirinkti ir laisvai steigti asociacijas ir profesines sąjungas, į jas stoti ir jose veikti;
3. nustatyti arba plėtoti jaunimo politiką visais lygmenimis, kad būtų veiksmingiau skatinamos ir sudaromos palankesnės sąlygos visiems jauniems žmonėms naudotis teisėmis, ypatingą dėmesį skiriant šiems klausimams:

- kliūtys, trukdančios įgyti kokybišką išsilavinimą;

- sunkumai, su kuriais susiduria daugelis jaunų žmonių, baigę mokyklą, norėdami gauti stabilų ir prasmingą darbą sąžiningomis, teisingomis ir palankiomis darbo sąlygomis arba gauti kokybišką stažuotę;

- tinkamos paramos tęstiniam švietimui ir mokymuisi, įskaitant nedarbo laikotarpius, trūkumas;

¹ Žr. aiškinamojo memorandumo 23 dalį.

- nepakankamas socialinių ir sveikatos priežiūros paslaugų pajėgumas tenkinti specifinius jaunimo poreikius;
- neigiamas nesaugių gyvenimo situacijų pasekmės jaunų žmonių gerovei ir saugumui;
- nepakankamos galimybės dalyvauti visuomenės gyvenime, ypač priimant sprendimus, kurie tiesiogiai susiję su jaunais žmonėmis, sistemingos dalyvavimo skatinimo ir rengimo dalyvauti politikos nebuvimas ir mechanizmų ar struktūrų, leidžiančių veiksmingai dalyvauti, trūkumas;
- nepakankama finansinė ir politinė parama jaunimo iniciatyvoms ir savivaldos bei nepriklausomoms jaunimo organizacijoms arba jos iš viso nėra;

4. laikytis koordinuoto požiūrio į jaunimo galimybių naudotis teisėmis gerinimą bendradarbiaujant visose atitinkamose politikos srityse tarptautiniu, nacionaliniu, regioniniu ir vietos lygmenimis. Šiuo tikslu valstybės narės turėtų imtis toliau nurodytų veiksmų:

- atlikti kritišką ir išsamiomis žiniomis pagrįstą problemų, su kuriomis susiduria jaunimas, siekdamas pasinaudoti teisėmis, analizę, įskaitant kartų solidarumo aspektą, susijusį su visomis ilgalaikį poveikį turinčiomis politikos kryptimis. Šioje analizėje turėtų dalyvauti ekspertai, politikos formuotojai, su jaunimu dirbantys asmenys, jaunimo organizacijų, profesinių sąjungų ir kitų pilietinės visuomenės organizacijų atstovai. Jei įmanoma, turėtų būti analizuojami išskaidyti duomenys, kad būtų galima nustatyti atskirtį patiriančių ar marginalizuotų jaunų žmonių patirtį. Pažanga turėtų būti reguliariai peržiūrima;
- prireikus peržiūrėti galiojančius ir planuojamus priimti teisės aktus ir imtis teisėkūros priemonių, kuriomis būtų skatinama ir užtikrinama galimybė naudotis teisėmis ir sistemingai šalinamos bet kokios teisinės kliūtys, trukdančios jaunimui naudotis teisėmis;
- konsultuodamiesi su jaunimo politikos suinteresuotaisiais subjektais, įskaitant jaunimo organizacijas ir nacionalines jaunimo reikalų tarybas, apsvarstytų papildomus veiksmus, kurių galėtų imtis, kad pagerintų jaunimo galimybes naudotis teisėmis;
- jei reikia, keisti jaunimui skirtų institucijų ir tarnybų struktūrą ir praktiką, kad jos galėtų veiksmingiau padėti vienodai tenkinti visų jaunimo grupių poreikius, be to, tobulinti šiose institucijose su jaunimu dirbančio personalo kompetenciją ir įgūdžius;

5. sukurti strategijas, kuriomis būtų siekiama pagerinti jaunimo galimybes naudotis teisėmis, atspindinčiomis žmogaus teisių visuotinumą ir nedalomumą, nediskriminavimo ir lygių galimybių, lyčių lygybės, atskaitomybės, demokratijos, dalyvavimo ir kartų solidarumo principus. Šiose strategijose turėtų būti pripažįstama, kad darbas su jaunimu gali ypač vertingai prisidėti prie to, kad jaunimui būtų sudarytos palankesnės sąlygos naudotis savo teisėmis;

6. formuojant ir įgyvendinant politiką ir programas, skirtas skatinti ir palengvinti jaunimo galimybes naudotis teisėmis, atsižvelgti į šios rekomendacijos priede siūlomas priemones ir skatinti vietos ir regionų valdžios institucijas daryti tą patį;

7. užtikrinti, kad ši rekomendacija, įskaitant jos priedą, būtų išversta ir išplatinta tarp kompetentingų institucijų ir suinteresuotųjų subjektų, siekiant didinti informuotumą apie būtinybę skatinti ir apsaugoti jaunimo galimybes naudotis savo teisėmis.

II. Sutinka išnagrinėti, kaip valstybės narės įgyvendino į šią rekomendaciją praėjus penkeriems metams nuo jos priėmimo.

Rekomendacijos CM/Rec(2016)7 priedas

1. Taikymo sritis ir tikslas

Rekomendacija siekiama pagerinti jaunimo galimybes naudotis teisėmis, o ne spręsti konkrečių teisių klausimą. Joje daugiausia dėmesio skiriama gerinti jaunimo galimybių naudotis teisėmis skatinimui imantis veiksmų, kuriais būtų skatinamas informuotumas apie teises, ir apie tai, kokių veiksmų imtis, jei jų teisės pažeidžiamos, taip pat šalinant teises, politines ir socialines kliūti. Joje pabrėžiama, kad svarbu, jog valstybės narės reguliariai stebėtų ir reaguotų į teisių pažeidimus ir užtikrintų tinkamą apsaugą, nors ir teisinėmis nuostatomis.

Rekomendacija taikoma visiems jaunuoliams, kurie dėl savo amžiaus susiduria su kliūtimis, trukdančiomis visapusiškai naudotis žmogaus teisėmis ir pagrindinėmis laisvėmis bei aktyviai dalyvauti visuomenės gyvenime. Apibūdiant amžiaus grupę, kuriai taikomi terminai „jaunimas“ arba „jauni žmonės“, turėtų būti atsižvelgiama į kiekvienos valstybės narės teisinę ir konstitucinę sistemą.

2. Principai

Rekomendacija grindžiama esamais principais, įtvirtintais preambulėje nurodytuose dokumentuose. Šie principai yra šie:

- jaunimo galimybės naudotis teisėmis yra esminis elementas kuriant žmogaus teisių, demokratijos ir teisinės valstybės kultūrą šiuolaikinėje Europoje;
- jaunimo organizacijoms ir darbu su jaunimu tenka itin svarbus vaidmuo užtikrinant jaunimo galimybes naudotis teisėmis ir padedant jaunimui tapti aktyviais piliečiais;
- galimybė naudotis teisėmis reiškia, kad jaunimas, jaunimo organizacijos ir su jaunimu dirbantys asmenys būtų informuojami ir šviečiami apie tai, kokiomis teisėmis jaunimas turėtų naudotis ir ką galima daryti, jei šios teisės pažeidžiamos;
- aktyvus ir veiksmingas jaunų žmonių dalyvavimas visuomenės gyvenime ir sprendimų priėmime turi būti saugomas ir skatinamas nuo ankstyvo amžiaus;
- jaunimas turėtų visapusiškai naudotis savo teisėmis ir laisvėmis be jokios diskriminacijos. Siekiant šio tikslo, ypatingas dėmesys turi būti skiriamas mažiau galimybių turintiems jauniems žmonėms, įskaitant ir tuos, kurie patiria diskriminaciją.

3. Priemonės

Siekdamos skatinti ir palengvinti jaunimo galimybes naudotis teisėmis, valstybių narių vyriausybės turėtų imtis šių iniciatyvų.

3.1. Dėl švietimo prieinamumo:

- investuoti į kokybišką ir įtraukų švietimą (formalųjį ir neformalųjį);
- užtikrinti visiems galimybę mokytis, pašalinti visas kliūti ir sukurti priemones, kurie padėtų ir skatintų baigti mokyklą;
- šalinti ekonomines, geografines ir fizines kliūti, trukdančias įgyti išsilavinimą, ir teikti tinkamas paramos paslaugas studentams;

- dėti daugiau pastangų, kad būtų pripažintas neformalusis mokymasis ir darbas su jaunimu (Strasbūro procesas), ir užtikrinti profesinio mokymo, taip pat aukštojo mokslo ir kvalifikacijų standartų bei kokybės suderinamumą (Bolonijos procesas ir Kopenhagos procesas).

3.2. Kalbant apie jaunimo savarankiškumą ir socialinę įtrauktį:

- kurti arba plėtoti jaunimo politiką ir darbą su jaunimu visais lygmenimis;
- palengvinti sklandų perėjimą iš švietimo sistemos į darbo rinką, užtikrinant, kad stažuotės ir pameistrystė, pripažintos svarbiais pereinamojo proceso etapais, taptų kokybiška patirtimi, turėtų aiškią edukacinę vertę, būtų tinkamai apmokama ir reglamentuojama;
- pašalinti kliūtis, trukdančias jaunimui gauti kokybiškas darbo vietas, kurios padėtų užtikrinti deramą pragyvenimo lygį;
- nustatyti specialiai pritaikytas priemones, kad jaunimas galėtų naudotis socialinėmis išmokomis, kreditais ir būsto programomis;
- sudaryti palankesnes sąlygas jaunimui naudotis socialinėmis teisėmis stiprinant Europos socialinės chartijos nuostatų įgyvendinimą;
- užtikrinti, kad politikos kryptyse būtų atsižvelgta į specialius kaimo vietovėse ir nepalankioje padėtyje esančiose apylinkėse gyvenančių jaunuolių poreikius, gerinant galimybes mokytis, įsidarbinti, apsirūpinti būstu ir transportu.

3.3. Dėl jaunimo judumo:

- toliau skatinti vienodas judumo galimybes visiems jaunuoliams, ypač savanoriams, nepriklausomai nuo jų kilmės šalies, kilmės ar galimos negalios, be kita ko, plačiau naudojantis esamomis Europos programomis, supaprastintomis vizų procedūromis ir galimybe dalyvauti judumo programose;
- spręsti problemas, su kuriomis susiduria jauni žmonės, persikėlę į kitas šalis dėl politinių ar socialinių ir ekonominių priežasčių, užtikrinant, kad jų galimybės naudotis teisėmis nebūtų apribotos.

3.4. Dėl aktyvaus pilietiškumo, demokratijos ir dalyvavimo:

- sukurti priemones, kuriomis būtų remiamas prasmingas jaunimo ir jaunimo organizacijų dalyvavimas formuojant politikos kryptis, grindžiamas, be kita ko, bendro valdymo principais, įtraukiant, jei įmanoma, vietos ir regionų lygmenis, kur politikos formavimas yra arčiausiai jaunų žmonių;
- pripažinti ir remti jaunimo vadovaujamas, nepriklausomas demokratines organizacijas ir nacionalines jaunimo tarybas kaip visų jaunų žmonių dalyvavimo ir įsitraukimo kanalus;
- sudaryti palankesnes sąlygas visiems jaunuoliams burtis, telktis ir laisvai reikšti savo nuomonę, įskaitant e. dalyvavimą kaip papildomą priemonę;
- užtikrinti, kad jaunimas mokykloje mokytųsi apie dalyvavimą ir demokratiją ir patirtų, kaip tai vyksta;

- pašalinti kliūtis, kurios riboja jaunimo dalyvavimą demokratinėje veikloje, pavyzdžiui, peržiūrint balsavimo sistemas ir prireikus sumažinant balsavimo amžių bei užtikrinant, kad rinkimų teisėmis galėtų naudotis visi rinkimų teisę turintys asmenys, nesvarbu, ar jie tiesiog ateitų balsuoti, ar būtų kandidatais rinkimuose.

3.5. Dėl gyvenimo kartu įvairiose visuomenėse:

- kovoti su diskriminacija, netolerancija ir atskirtimi ten, kur jos egzistuoja, pasitelkiant jaunimo organizacijų patirtį, stiprinant marginalizuoto jaunimo dalyvavimą ir įtrauktį bei plečiant jaunimo ir jaunimo organizacijų tarpkultūrinę kompetenciją ir tarptautinį suvokimą;

- skatinti ir remti jaunimą ir jaunimo organizacijas dalyvauti kuriant taikią visuomenę, grindžiamą įvairove, socialine sanglauda ir įtrauktimi, pagarbos, tolerancijos ir tarpusavio supratimo dvasia;

- skatinti taikos kūrimą ir dialogą konfliktų ir pokonfliktiniuose regionuose, pasitelkiant turimas programas ir priemones, įskaitant žiniasklaidą, kad būtų lengviau atkurti taikią aplinką;

- sudaryti sąlygas vyriausybių struktūrų ir jaunimo organizacijų bendradarbiavimui ir pašalinti biurokratinės ir politinės kliūtis, trukdančias įgyvendinti Europos Tarybos chartiją dėl ugdymo demokratiniam pilietiškumui ir žmogaus teisių švietimo;

- skatinti veiksmingą Europos žmogaus teisių konvencijos 14 straipsnio ir kitų tarptautinių kovos su diskriminacija priemonių įgyvendinimą ir apsvarstyti galimybę ratifikuoti Europos žmogaus teisių konvencijos 12 protokolą;

- toliau skatinti migrantų kilmės jaunuolių įtrauktį.

3.6. Dėl galimybės gauti informaciją ir apsaugą:

- rengti ir skatinti ilgalaikes strategijas, kuriomis siekiama didinti informuotumą apie jaunimo teises, atitinkančias Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijos 42 straipsnį;

- integruoti demokratinio pilietiškumo ugdymą ir žmogaus teisių ugdymą, įskaitant vaikų teisių ugdymą, į formaliojo švietimo programas ir neformalųjį mokymąsi;

- stiprinti su jaunimu dirbančių asmenų ir kitų asmenų, tiesiogiai dirbančių su jaunimu, profesinius gebėjimus ir sudaryti palankesnes sąlygas naudotis teisėmis, organizuojant mokymus ir praktinius mainus, taip pat aprūpinant reikiamais ištekliais;

- vykdyti visuomenės informavimo ir švietimo programas, kad plačioji visuomenė, jaunimas ir specialistai būtų geriau informuoti apie jaunimo galimybes naudotis teisėmis;

- numatyti veiksmingas priemones, kaip informuoti ir konsultuoti jaunas žmones jų teisių klausimais ir galimybes kreiptis į teismą, jei šios teisės pažeidžiamos arba neleidžiama jas įgyvendinti. Tokios priemonės turi būti prieinamos visoms jaunimo grupėms, ypač toms, kurioms gresia diskriminacija ar socialinė atskirtis ir kurios turi mažiau galimybių. Be to, teisinės konsultacijos ir atstovavimas turėtų būti užtikrinami visiems jaunuoliams, kurie negali sau to leisti;

- įsteigti tinkamą ir nepriklausomą žmogaus teisių instituciją (atitinkančią Paryžiaus principus), pavyzdžiui, ombudsmeno instituciją, kuri užtikrintų, kad būtų gerbiamos ir saugomos jaunimo teisės, jei tokios institucijos dar nėra;
- ratifikuoti peržiūrėtą Europos socialinę chartiją ir papildomą protokolą, numatantį kolektyvinių skundų sistemą (ETS Nr. 158);
- ratifikuoti Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencijos Trečiąjį fakultatyvų protokolą dėl pranešimų procedūros, pagal kurią vaikams ir jų atstovams, teigiantiems, kad jų teisės buvo pažeistos, suteikiama galimybė pateikti pranešimą arba skundą Jungtinių Tautų Vaiko teisių komitetui, kai jie išnaudojo visas vidaus teisinės gynybos priemones;
- skatinti reguliariai rengti teismų praktikos santraukas, kad sprendimus priimančias asmenys geriau suprastų, kaip pažeidžiamos jaunų žmonių teisės ir kokių mastu jos ginamos esamomis priemonėmis.

3.7. Sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumas:

- užtikrinti išsamų ir pagal amžių tinkamą ugdymą sveikatos srityje (įskaitant lytinės ir reprodukcinės sveikatos ugdymą) kaip neformaliojo švietimo ir mokyklų mokymo programų dalį;
- teikti išsamią ir pagal amžiaus grupes pritaikytą informaciją apie sveikatos paslaugas ir paramą jauniems žmonėms;
- teikti išsamią ir amžiaus grupėms pritaikytą informaciją apie sveiką gyvenseną, įskaitant fizinį aktyvumą ir sveiką mitybą;
- vykdyti jaunimui skirtas informuotumo didinimo kampanijas apie pavojus sveikatai ir jų prevenciją, įskaitant informaciją apie tai, kaip gauti gydymą, ir apie konfidencialumo garantijas;
- užtikrinti, kad sveikatos priežiūros darbuotojai būtų mokomi dirbti su jaunimu;
- teikti holistines ir prevencines paslaugas, skirtas jaunų žmonių emocinei raidai ir gerovei palaikyti;
- teikti nemokamas, saugias ir individualizuotas seksualinės ir reprodukcinės sveikatos paslaugas;
- užtikrinti, kad jauniems žmonėms, kuriems to reikia, būtų teikiamos nemokamos konsultacijos, kai jų reikia, ypač smurto, išnaudojimo ir prievartos atvežiams;
- užtikrinti, kad būtų paprasta laiku gauti psichikos sveikatos paslaugas, pavyzdžiui, tas, kurios padeda spręsti jaunimo valgymo sutrikimų ir priklausomybių problemas;
- ypatingą dėmesį skirti pažeidžiamų, nukentėjusių ir mažumų grupių (įskaitant pabėgėlius ir migrantus) jaunuolių galimybei naudotis minėtomis sveikatos priežiūros paslaugomis.

Aiškinamasis memorandumas

I. Įvadas

1. Europos Taryba labai prisideda prie Europos, grindžiamos pagarba žmogaus teisėms, demokratija ir teisine valstybe, kūrimo. Pagrindinis Europos Tarybos pasiekimas yra Europos žmogaus teisių konvencija (ETS Nr. 5) - pagrindinė priemonė, kuria užtikrinama pamatinių mūsų visuomenės vertybių apsauga. Europos socialinė chartija užtikrina socialines ir ekonomines žmogaus teises. Europos žmogaus teisių konvencijos ir Europos socialinės chartijos teismų praktika ir toliau atkreipiama dėmesį į sritis, kuriose valstybės narės neužtikrino galimybės jaunimui naudotis teisėmis. Norėdama išlikti sėkminga šių vertybių gynėja, Europos Taryba turi nuolat tobulinti ir įgyvendinti savo standartus ir priemones, kuriomis skatinamos ir saugomos visų Europos žmonių teisės.

2. Europos Tarybos jaunimo sektorius yra vienas iš politinių ramsčių, padedančių užkirsti kelią žmogaus teisių pažeidimams, skatinti demokratinę, įtraukią visuomenę ir teisinę valstybę. Esminis jaunimo sektoriaus bruožas yra jo bendro valdymo sistema, kuri, taikant bendrą jaunimo organizacijų ir vyriausybių sprendimų priėmimo procesą, užtikrina, kad programos būtų pagrįstos jaunų europiečių ir nacionalinių sprendimų priėmėjų realijomis.

3. Šiame aiškinamajame memorandume pateikiama informacija apie Ministrų komiteto rekomendaciją CM/Rec(2016)7 dėl jaunimo galimybių naudotis teisėmis. Jame išdėstyta, kodėl ši rekomendacija yra reikalinga, ir problemos, kurias ja siekiama spręsti, įskaitant išsamesnę informaciją apie sunkumus ir kliūtis, su kuriomis susiduria jaunimas, siekdamas pasinaudoti savo teisėmis. Joje aprašomas rekomendacijos rengimo procesas, parodant, kad buvo laikomasi įtraukaus požiūrio. Memorandume pateikiamas rekomendacijos sudedamųjų dalių pagrindimas ir patarimai, kaip padėti valstybėms narėms įgyvendinti visas rekomenduojamas priemones.

II. Kodėl reikalinga rekomendacija dėl jaunimo teisių?

4. Jaunimas turi teisę naudotis visomis žmogaus teisėmis ir visomis kitomis teisėmis pagal nacionalinę ir tarptautinę teisę. Tačiau jaunimas visoje Europoje vis dažniau susiduria su sunkumais, trukdančiais pasinaudoti šiomis teisėmis, ypač dėl to, kad juos ypač veikia ekonominės, socialinės ir aplinkosaugos problemos bei kiti sunkumai, su kuriais susiduria daugelis Europos visuomenių.

5. Jaunimo galimybės naudotis teisėmis yra esminis elementas kuriant žmogaus teisių, demokratijos ir teisinės valstybės principais grindžiamą kultūrą, todėl nerimą kelia tai, kad kai kurios valstybės narės nepakankamai užtikrina šias teises visiems jauniems žmonėms.

6. Dėl demografinių pokyčių ir dabartinės ekonominės padėties jauni europiečiai patiria sunkumų, vis dažniau susiduria su iššūkiais, trukdančiais visapusiškai naudotis žmogaus teisėmis ir sklandžiai pradėti savarankišką gyvenimą. Nedarbas, nesaugumas, diskriminacija ir socialinė atskirtis yra daugelio Europos jaunuolių realybė. Net ir turintieji gerą kvalifikaciją susiduria su sunkumais darbo rinkoje baigę mokslus. Jaunimas yra viena iš labiausiai pažeidžiamų visuomenės grupių, o sunki socialinė ir ekonominė padėtis daugelyje Europos Tarybos valstybių narių sudaro didžiules kliūtis jų savarankiškumui, asmeniniam tobulėjimui ir visapusiškam dalyvavimui visuomenės gyvenime.

7. Jaunimo nedalyvavimo rizika yra didelė. Visuomenės tvarumas priklauso nuo jaunimo kūrybiškumo, dinamiškumo, socialinio įsipareigojimo ir kompetencijos, taip pat nuo jų pasitikėjimo ateitimi. Vyriausybės politika turėtų padėti jauniems žmonėms išnaudoti visą savo, kaip savarankiškų visuomenės narių, potencialą, suteikti jiems galimybę kurti gyvenimo planus ir naudotis savo teise į demokratinį pilietiškumą. Formalusis ir neformalusis švietimas ir mokymasis atlieka svarbų vaidmenį suteikiant jaunimui žinių, įgūdžių ir formuojant požiūrį, kurio reikia norint naudotis savo teisėmis. Visose politikos srityse, darančiose įtaką jaunimo gyvenimui, svarbiausia užtikrinti, kad jaunimas žinotų apie savo teises, veiksmus, kurių jis gali imtis, jei jo teisės pažeidžiamos, ir būdus, kaip jis gali gauti žalos atlyginimą.

8. Europos Taryba parengė daug priemonių ir vykdė įvairias viešąsias kampanijas, kad paremtų valstybių narių darbą informuojant ir šviečiant vaikus ir jaunimą apie jų teises ir būdus, kaip jomis naudotis, pavyzdžiui, kampaniją „No Hate Speech Movement“ (Judėjimas „Be neapykantos kalbos“) ir projektą „ENTER!“, skirtą nepalankioje padėtyje esančių rajonų jaunuolių galimybėms naudotis socialinėmis teisėmis.

9. Jaunimas dažnai laikomas ateities investicija, tačiau iš tikrųjų jo vystymasis ir gerovė yra būtini ir dabarčiai. Kad jauni žmonės suprastų savo teises, prisiimtų su jomis susijusią atsakomybę ir turėtų galimybių išreikšti save, jų aktyvus ir veiksmingas dalyvavimas visuomenės gyvenime ir sprendimų priėmime turi būti skatinamas nuo ankstyvo amžiaus. Jie turi būti išklausyti ir jiems turi būti suteiktos priemonės aktyviai dalyvauti priimant sprendimus, turinčius įtakos jų gyvenimui. Padėti jauniems žmonėms tapti aktyviais piliečiais yra pagrindinis jaunimo politikos ir darbo su jaunimu elementas. Patys jauni žmonės ir jaunimo organizacijos atlieka svarbų vaidmenį siekiant šių tikslų, todėl juos turėtų remti visų lygių valdžios institucijos.

III. Bendrosios nuostatos

10. Ši rekomendacija apima galimybę naudotis teisėmis ir nėra skirta konkrečioms teisėms. Norint pagerinti galimybes naudotis teisėmis, reikia, kad jaunimas, jaunimo organizacijos ir su jaunimu dirbantys asmenys žinotų, kokiomis teisėmis jaunimas turėtų turėti galimybę naudotis ir ką jie gali daryti, jei jų teisės yra pažeidžiamos. Norint pagerinti galimybes naudotis teisėmis, taip pat reikia pašalinti teises, politines ir socialines kliūti, reguliariai stebėti teisių pažeidimus, ypač atsižvelgiant į marginalizuotų grupių patirtį, ir įtraukti priemones, kuriomis gerinama visų jaunų žmonių teisių apsauga teisės aktuose, konstitucijose ir kitose teisinėse nuostatose.

11. Kaip pabrėžiama 8-osios už jaunimą atsakingų ministrų konferencijos (Kijevas, 2008 m.) rezultatuose - *Europos Tarybos jaunimo politikos ateitis: 2020 m. darbotvarkė* - ir jaunimo renginio, kuriuo buvo remiamasi šioje konferencijoje, išvadose, užtikrinimas, kad jaunimas visapusiškai naudotųsi žmogaus teisėmis ir žmogiškuoju orumu, ir jų įsipareigojimo šioje srityje skatinimas turėtų būti laikomas vienu iš Europos Tarybos jaunimo politikos prioritetų.

12. Yra daug dalykų, kuriais galima remtis. Vienas iš pagrindinių pamąstymų apie šios rekomendacijos pridėtinę vertę yra tas, kad reikia į jaunimą orientuotos priemonės, kuri sujungtų atitinkamas priemones iš jau esamų ir skatintų valstybes nares veiksmingai ją įgyvendinti, remiantis dideliu Europos Tarybos jaunimo sektoriaus darbu. Šiuo metu Europos Taryboje yra kelios teisinės priemonės, susijusios su jaunimo teisių įgyvendinimu, tačiau jos

yra skirtos daugeliui kitų temų. Be to, yra nemažai spragų, atsiradusių dėl pastarojo meto pokyčių (pavyzdžiui, vis dažniau naudojamos stažuotės, kurios yra svarbus žingsnis pereinant iš švietimo sistemos į darbo rinką), ir į šias spragas siekiama atkreipti dėmesį šia rekomendacija. Pridėtinės vertės taip pat galima pasiekti nagrinėjant priemones, kuriomis galima pašalinti kai kurias sudėtingiausias kliūtis, ir kiek galima labiau prisidėti prie jaunimo politikos ir darbo su jaunimu įgyvendinant jaunimo teises. Konkrečiau, rengiant šią rekomendaciją buvo remiamasi 2012 m. Sankt Peterburge vykusios už jaunimą atsakingų ministrų konferencijos deklaracijos projektu ir prieš tai vykusiu jaunimo renginiu, taip pat 2014 m. gegužės mėn. suburtos išplėstinės grupės, kuriai įgaliojimus suteikė Jungtinė jaunimo reikalų taryba (JRT), darbu.

13. Šios rekomendacijos tikslai yra susiję su kai kuriais svarbiausiais Europos Tarybos jaunimo sektoriaus prioritetais, skatinant valstybes nares kurti ir taikyti jaunimo politiką, kuri padėtų jaunimui naudotis teisėmis. Europos Taryba pripažįsta, kad svarbu dėti daugiau pastangų, kad jaunimui būtų užtikrinta galimybė naudotis teisėmis, ypač pereinamuoju laikotarpiu, kai jie prisiima naują atsakomybę ir pareigas, tačiau taip pat patiria diskriminaciją dėl savo jauno amžiaus, pavyzdžiui, darbo rinkoje. Nors Europos žmogaus teisių konvencija ir Europos socialinė chartija taikomos visiems asmenims, įskaitant jaunimą, Europos Tarybai atėjo laikas priimti teisinį dokumentą, skirtą gerinti jaunimo galimybes naudotis teisėmis, kuriame būtų pabrėžiamas jaunimo politikos ir darbo su jaunimu vaidmuo sudarant geresnes sąlygas naudotis teisėmis.

14. Svarbu tai, kad šioje rekomendacijoje valstybės narės raginamos laikytis žmogaus teisėmis grindžiamo požiūrio, kad būtų užtikrinta galimybė jaunimui naudotis teisėmis. Žmogaus teisėmis grindžiamas požiūris suteikia galių būti informuotiems ir reikalauti savo teisių ir didina asmenų ir institucijų gebėjimą prisiimti atsakomybę už pagarbą teisėms, jų apsaugą ir įgyvendinimą. Jame pabrėžiamas žmogaus teisių visuotinumumas ir nedalomumas: jos skirtos visiems žmonėms visur ir visos pilietinės, kultūrinės, ekonominės, politinės ar socialinės teisės yra vienodai svarbios, o vienos teisės pažeidimas trukdo naudotis kitomis teisėmis. Lygybė ir nediskriminavimas yra kiti pagrindiniai žmogaus teisėmis grindžiamo požiūrio principai; visi žmonės yra lygūs ir niekas neturėtų būti diskriminuojamas dėl rasės, odos spalvos, etninės priklausomybės, lyties, amžiaus, kalbos, seksualinės orientacijos, religijos, politinių ar kitokių pažiūrų, nacionalinės, socialinės ar geografinės kilmės, negalios, gimimo ar bet kokio kito statuso, kaip nustatyta žmogaus teisių standartuose. Galiausiai, žmogaus teisėmis grindžiamas požiūris skatina dalyvavimą ir įtrauktį, nes visi žmonės turi teisę dalyvauti ir gauti informaciją, susijusią su jų gyvenimui įtakos turinčiais sprendimų priėmimo procesais.

15. Tai reiškia, kad jaunimui reikia suteikti daugiau galimybių dalyvauti priimant sprendimus, kurie daro įtaką jų žmogaus teisėms. Tai taip pat reiškia, kad reikia didinti už jaunimo teisių įgyvendinimą atsakingų asmenų gebėjimus atpažinti ir žinoti, kaip gerbti šias teises, ir užtikrinti, kad jie galėtų būti patraukti atsakomybėn. Žmogaus teisėmis grindžiamo požiūrio esmė - užtikrinti, kad tiek žmogaus teisių standartai, tiek principai būtų integruoti į politikos formavimą, taip pat į kasdienę organizacijų ir institucijų veiklą. Tai esminis ir nediskutuotinas rekomendacijos aspektas.

IV. Dokumento rengimo procesas

16. 2013 m. sausio 15 d. Ministrų komitetas patikino Parlamentinę asamblėją, kad yra įsipareigojęs užtikrinti jaunimo galimybes naudotis teisėmis, užkirsti kelią šių teisių pažeidimams, užtikrinti tinkamas tolesnes priemones ir žalos atlyginimą, taip pat apsvarstyti naujoviškus būdus, kaip suteikti jaunimui galių naudotis šiomis teisėmis. Savo atsakyme Parlamentinei asamblėjai Ministrų komitetas pažymėjo:

„institucijų, su kuriomis konsultuotasi, susidomėjimą: Žmogaus teisių iniciatyvinis komitetas (CDDH), Lyčių lygybės komisija (GEC), Europos jaunimo reikalų iniciatyvinis komitetas (CDEJ), Jaunimo patarimoji taryba (CCJ), Jungtinė jaunimo reikalų taryba (CMJ), Europos socialinės chartijos vyriausybės komitetas, Europos pasaulinės tarpusavio priklausomybės ir solidarumo centras (Šiaurės-Pietų centras), Europos socialinės sanglaudos komitetas (CDCS) ir Švietimo politikos ir praktikos iniciatyvinis komitetas (CDPPE) dėl galimos rekomendacijos dėl jaunimo galimybių naudotis teisėmis rengimo ir jų noro dalyvauti šiame procese. Ministrų komitetas skatintų jaunimo sektoriaus institucijas, konsultuojantis su kitomis atitinkamomis įstaigomis, pateikti su tuo susijusius pasiūlymus pagal savo įgaliojimus ir 2014-2015 m. dvejų metų biudžetą.¹⁴“

17. Remdamasi Sekretoriato pateikta informacija, Jungtinė jaunimo reikalų taryba sutiko parengti Ministrų komiteto rekomendacijos valstybėms narėms dėl jaunimo galimybių naudotis teisėmis projektą. Po diskusijų su Europos jaunimo reikalų iniciatyvinio komiteto (CDEJ) ir Jaunimo reikalų patarimosios tarybos (JRT) nariais dėl rekomendacijos projekto pridėtinės vertės, tikslo, turinio ir metodikos 2014 m. buvo sudaryta darbo grupė, kurią sudarė du CDEJ nariai, du JRT nariai, Europos jaunimo forumo atstovas, du Žmogaus teisių iniciatyvinio komiteto (CDDH) atstovai ir Europos jaunimo informavimo ir konsultavimo agentūros (ERYICA) atstovas.

18. Projekto rengimo grupė reguliariai teikė ataskaitas apie rekomendacijos rengimo pažangą ir gavo naudingų patarimų iš kelių vyriausybės atstovų. Padedama Europos Tarybos sekretoriato, grupė plačiai konsultavosi dėl pageidaujamo rekomendacijos turinio su daugeliu Europos Tarybos administracinių subjektų. Tarp jų buvo: Žmogaus teisių iniciatyvinis komitetas (tarpvyriausybiniu bendradarbiavimu žmogaus teisių srityje); Žmogaus teisių teisės ir politikos skyrius; Vaiko teisių skyrius; Europos socialinės sanglaudos, žmogaus orumo ir lygybės komitetas (CDDECS); Parlamentinė asamblėja; Vietos ir regionų valdžios institucijų kongresas. Į rekomendaciją buvo įtraukta daug vertingų pasiūlymų ir pakeitimų, gautų per šias konsultacijas, o redakcinė grupė galėjo užtikrinti, kad diskusijose būtų atsižvelgta į šių įvairių svarbių institucijų prioritetus. Vienas iš tokių prioritetų, kurį patvirtino redakcinė grupė, yra lyčių lygybė, nes ji, kaip neatimama, neatskiriama ir nedaloma žmogaus teisių dalis ir reikalavimas siekiant socialinio teisingumo, ir geresnės galimybės jaunimui naudotis teisėmis yra neatsiejamai susiję. Projekto rengimo grupė pritarė tam, kad labai svarbu, jog jaunimas atsidurtų aplinkoje, kurioje būtų skatinamas informuotumas apie lyčių lygybę ir lyčių lygybę, siekiant pagerinti jaunimo galimybes naudotis savo teisėmis, ir stengėsi užtikrinti, kad šis principas būtų atspindėtas galutinėje rekomendacijoje.

19. Projekto rengimo grupė pritarė įgaliojimams ir 2014 ir 2015 m. dirbo rengdama rekomendaciją, atsižvelgdama į esamas priemones ir instrumentus, turimą informaciją apie

¹ Ministrų komiteto atsakymas į Parlamentinės asamblėjos rekomendaciją 2015(2013) dėl jaunimo galimybių naudotis pagrindinėmis teisėmis.

jaunimo patirtį (įskaitant pačių jaunų žmonių liudijimus) ir valstybių narių gebėjimus ir galimybes vykdyti savo įsipareigojimus gerbti, skatinti ir saugoti jaunų žmonių galimybes naudotis teisėmis.

20. Projekto rengimo grupė jau svarstymų pradžioje susitarė rekomendacijos projekte daugiausia dėmesio skirti novatoriškos jaunimo politikos įgyvendinimui ir unikaliai bei vertingam darbo su jaunimu indėliui sudarant palankesnes sąlygas jaunimui naudotis savo teisėmis. Todėl rekomendacijoje pabrėžiamas jaunimo organizacijų vaidmuo ir bendras jaunimo organizacijų ir valstybių narių valdymas suteikiant jaunimui daugiau galių ir remiant jo prasmingą dalyvavimą priimant sprendimus. Grupė viso rengimo proceso metu buvo įsipareigojusi ir toliau sutelkti dėmesį ne į pačias teises, o prieigos prie teisių temai.

V. Klausimai, kuriuos siekiama išspręsti šia rekomendacija

21. Kaip jau minėta, jaunimas ir toliau patiria neigiamą ir neproporcingai didelį ekonominių ir socialinių sunkumų, su kuriais susiduria daugelis valstybių narių, poveikį². Todėl jaunimo kelias savarankiškumo link tampa vis nesaugesnis. Jaunimo politika yra ypač pažeidžiama griežto taupymo programų atžvilgiu, nes ji atsiduria valstybės intervencijos ir išteklių paskirstymo prioritetų sąrašo gale. Šia rekomendacija reaguojama į šių kintančių aplinkybių poveikį ir dėl to kylančias grėsmes jaunimui laisvai naudotis savo teisėmis. Joje pabrėžiama, kaip svarbu užtikrinti visų jaunų žmonių teises, ypač tų, kurie turi mažiau galimybių būti išgirsti, ir primenama, kad tokios visuomenės, kokioje norime gyventi, palaikymas priklauso nuo jaunų žmonių kompetencijos, jų supratimo apie žmogaus teises, demokratiją ir teisinę valstybę bei įsipareigojimo joms.

22. Rekomendacijoje pirmenybė teikiama sritims, kuriose, kaip žinome, jaunimas susiduria su ypač didelėmis problemomis dėl galybės naudotis teisėmis, taip pat į ją įtrauktos kai kurios funkcionalesnės priemonės. Valstybės narės raginamos atlikti padėties analizę ir planuoti koordinuotus veiksmus, kad būtų pašalintos kliūtys, su kuriomis susiduria jaunimas arba tam tikros jaunimo grupės, atsižvelgiant į jų aplinkybes.

23. Įrodymais, kai tai įmanoma, atkreipiamas dėmesys į teisių pažeidimus, kai jaunimas diskriminuojamas dėl amžiaus (pvz., darbo rinkoje), taip pat apie diskriminacijos formas, kaip nustatyta Europos žmogaus teisių konvencijos 14 straipsnyje (t. y. dėl lyties, rasės, odos spalvos, kalbos, religijos, politinių ar kitokių pažiūrų, tautinės ar socialinės kilmės, priklausymo tautinei mažumai, turtinės padėties, gimimo ar bet kokio kito statuso), ir į papildomą diskriminacinę praktiką, su kuria jaunimas susiduria dėl savo amžiaus, etninės kilmės, negalios, socialinės ir ekonominės kilmės, seksualinės orientacijos, lytinės tapatybės ir lyties raiškos. Vienas iš pagrindinių šios rekomendacijos tikslų - stiprinti intervencines priemones, kuriomis siekiama kovoti su diskriminacija ir skatinti lygias galimybes.

24. Dar viena svarbi problema - jaunimas nepakankamai žino apie savo teises ir jų apsaugos politiką.³ ERYICA pabrėžė, kad jaunimas nėra gerai informuotas apie savo socialines ir ekonomines teises (pavyzdžiui, susijusias su būstu, užimtumu ir socialine apsauga)⁴. Kai kuriems jaunuoliams, pavyzdžiui, gyvenantiems kaimo vietovėse arba nesimokantiems ar mokymuose nedalyvaujantiems, gali būti ypač sunku gauti informacijos apie teises. Jei jauni

² Europos jaunimo forumas (2014 m.), Jaunimas krizės sąlygomis: Kas nutiko ne taip? www.youthforum.org.

³ Europos jaunimo forumas (2012 m.), Politikos dokumentas dėl jaunimo teisių. www.youthforum.org.

⁴ ERYICA (2014 m.), Nacionalinių jaunimo informavimo ir konsultavimo tarnybų sąvadas: <http://eryica.org/>.

žmonės nežino apie savo teises arba priemones, kurių jie gali imtis, jei jų teisės yra pažeidžiamos, tai neabejotinai apsunkina jų prieinamumą. Labai svarbu tinkamai stebėti, kaip jaunimas naudojami teisėmis.

25. Šioje rekomendacijoje atsispindi ir kiti konkretūs susirūpinimą keliantys klausimai, susiję su jaunimo galimybėmis naudotis teisėmis, kurie buvo pabrėžti 9-osios už jaunimą atsakingų ministrų konferencijos deklaracijos projekte. Jie apima:

sunkumus, su kuriais susiduria daugelis jaunų žmonių, baigusią mokyklą, siekdami užsitikrinti stabilų ir prasmingą darbą;

nepakankamas socialinių ir sveikatos priežiūros paslaugų pajėgumas tenkinti jaunų žmonių poreikius;

nepakankamos dalyvavimo galimybės (ypač priimant sprendimus dėl politikos krypčių, tiesiogiai susijusios su jaunimu);

teisinės ir praktinės kliūtys keliose valstybėse narėse, trukdančios pasinaudoti teise taikiai susirinkti ir laisvai burtis į asociacijas;

nepakankama parama jaunimo iniciatyvoms ir nepriklausomoms, savarankiškai valdomoms jaunimo organizacijoms.

26. Galiausiai, kalbant apie prioritетines sritis, į kurias siekiama atsižvelgti rekomendacijoje, dokumento rengimo grupė įtraukė keletą naujų klausimų, į kuriuos atkreipė dėmesį 2014 m. gegužės mėn. posėdžiavusi išplėstinė Jungtinės jaunimo reikalų tarybos paskirta grupė, visų pirma jaunimo judumo ir gyvenimo įvairialypėje visuomenėje klausimus.

VI. Ką apima rekomendacija?

27. Po preambulės, kurioje pateikiamas rekomendacijos pagrindimas ir atkreipiamas dėmesys į keletą susijusių galiojančių dokumentų, iš viso pateikiamos aštuonios rekomendacijos. Priedėlyje išdėstyta rekomendacijos taikymo sritis ir tikslas, pagrindiniai principai ir išvardytos įvairios priemonės, kurias valstybės narės gali apsvarstyti peržiūrėdamos padėtį savo šalyje ir spręsdamos, kokių naujų priemonių imtis. Šiomis priemonėmis daugiausia dėmesio skiriama prioritetiniais įvardytiems klausimams spręsti:

spręsti diskriminacinės praktikos problemą;

pašalinti teises ir praktines kliūtis, trukdančias jaunuoliams pasinaudoti teise

taikiai susirinkti ir jungtis į asociacijas;

nustatyti arba plėtoti jaunimo politiką, kad būtų skatinama ir palengvinama prieiga;

laikytis koordinuoto požiūrio į jaunimo galimybių naudotis teisėmis gerinimą, bendradarbiaujant visose atitinkamose politikos srityse nacionaliniu, regioniniu ir vietos lygmeniu;

įvairias priemones, į kurias valstybės narės turi atsižvelgti formuodamos ir įgyvendindamos politiką ir programas, skirtas skatinti ir palengvinti jaunimo galimybes naudotis teisėmis;

užtikrinti, kad rekomendacija būtų išplatinta kompetentingoms institucijoms ir suinteresuotosioms šalims;

stebėti, kaip įgyvendinama Ministrų komiteto rekomendacija, ir imtis tolesnių veiksmų.

28. Europos Taryba mano, kad jauni žmonės turėtų turėti galimybę naudotis savo teisėmis ir laisvėmis ir būti nediskriminuojami dėl jokių priežasčių, įskaitant amžių. Sąvoka *diskriminacija* suprantama kaip apimanti visas diskriminacijos formas, nepriklausomai nuo pagrindo, kaip aiškiai nurodyta Europos žmogaus teisių konvencijos 14 straipsnyje, arba bet kokia kita forma, nustatyta Europos Žmogaus Teisių Teismo praktikoje. Sąvoka *sąryšingumas* vartojama diskriminacijos formų ar sistemų sankirtoms apibūdinti. Vienas iš pavyzdžių - juodaodžių feminizmas, teigiantis, kad buvimo juodaode moterimi patirtis negali būti suprantama kaip buvimas juodaode ir buvimas moterimi ir negali būti vertinami atskirai, bet turi apimti sąveikas, kurios dažnai sustiprina viena kitą.

29. Valstybės narės gali realiai pakeisti situaciją aktyviai skatindamos ir gindamos žmogaus teises, imdamosi priemonių lyčių lygybei skatinti ir kovoti su mažumų ir kitų grupių, su kuriomis gali būti elgiamasi neteisingai, diskriminacija. Joms taip pat tenka pagrindinis vaidmuo plėtojant daugiakultūrinės bendruomenės, integruojant mažumas, atsižvelgiant į skirtingus poreikius ir papročius, kultūras ir gyvenimo būdą^{5 6}.

30. Valstybės narės primygtinai raginamos laikytis įtraukaus, koordinuoto ir kryptingo požiūrio į problemų, su kuriomis susiduria jaunimas, siekdamas pasinaudoti savo teisėmis, peržiūrą. Jos raginamos šalinti esamų teisinių sistemų kliūtis ir trukdžius ir teikti pirmenybę veiksams, kuriais būtų skatinama, remiama ir saugoma galimybė naudotis teisėmis visose atitinkamose politikos srityse nacionaliniu, regioniniu ir vietos lygmenimis. Svarbiausia, kad valstybės narės įpareigotos visa tai daryti bendradarbiaudamos su jaunimu ir jaunimo organizacijomis visose atitinkamose politikos srityse.

31. Kitoje rekomendacijos nuostatoje valstybės narės raginamos įgyvendinti strategijas, kurios atspindėtų žmogaus teisių principus, kartu pripažįstant, kad darbas su jaunimu gali ypač vertingai prisidėti prie to, kad jaunimui būtų lengviau naudotis teisėmis. Europos Tarybos jaunimo sektorius jau seniai bendradarbiauja su valstybėmis narėmis ir jaunimo organizacijomis, siekdamas kovoti su diskriminacija ir skatinti žmogaus teises. Jis pradėjo kampanijas tokiais klausimais kaip neapykantos kalba⁷, romų teisės⁸ ir įvairovė, žmogaus teisės ir dalyvavimas⁹, taip pat parengė jaunimo politikos ir darbo su jaunimu atsaką į atskirties, diskriminacijos ir smurto situacijas, su kuriomis susiduria jauni žmonės, ypač daugiakultūrinuose nepalankiuose rajonuose.¹⁰ Pagal šias programas parengtos priemonės ir išteklių (įskaitant mokymo medžiagą, žaidimus ir veiklą bei gerosios praktikos pavyzdžius) yra vertingas šaltinis valstybėms narėms įgyvendinant šią rekomendaciją ir informuojant įvairių sluoksnių jaunimą apie jų teises. Projektas „ENTER!“ padėjo įgyvendinti Ministrų komiteto rekomendaciją CM/Rec(2015)3 valstybėms narėms dėl nepalankioje padėtyje esančių rajonų jaunimo galimybių naudotis socialinėmis teisėmis. Su šaltiniais galima susipažinti išnašose nurodytose interneto svetainėse.

32. Tolesnė šios rekomendacijos nuostatoje teigiama, kad reikia keisti valstybės institucijų ir tarnybų struktūrą ir praktiką bei prireikus tobulinti darbuotojų kompetenciją ir įgūdžius.

⁵ Europos jaunimo forumas (2012 m.), Politikos dokumentas dėl jaunimo teisių: www.youthforum.org.

⁶ Europos jaunimo forumas (2015 m.), Rezoliucija dėl įtraukios visuomenės: www.youthforum.org.

⁷ Europos Taryba, Judėjimas "No Hate Speech Movement": www.coe.int/en/web/no-hate-campaign.

⁸ Europos Taryba, Dosta! Pakanka! www.coe.int/en/web/portal/roma.

⁹ Europos Taryba, Visi skirtingi - visi lygūs.

¹⁰ Europos Taryba, ENTER! Projektas: www.coe.int/en/web/enter/home.

Sakydami „viešosios įstaigos“ turime omenyje tokias vietas kaip mokyklos, ligoninės, bibliotekos, parkai ir net koncertų salės, kuriose lankosi jaunimas. Pakeitimai gali būti susiję su jaunimui palankesne, įtraukia aplinka, apie kurią buvo kalbėta su pačiais jaunais žmonėmis, arba tai gali būti pakeitimai, kuriais siekiama pagerinti prieigą tam tikroms jaunų žmonių grupėms, pavyzdžiui, įvažiavimo rampos neįgaliems jaunuoliams arba popamokinės veiklos laikas suderintas su viešuoju transportu ir kaimo vietovėse gyvenantys jauni žmonės galėtų lengviau grįžti namo.

33. Rekomendacijos tekste pabrėžiamas jaunimo politikos ir darbo su jaunimu vaidmuo siekiant greičiau pasinaudoti teisėmis. Svarbus darbo su jaunimu vaidmuo šioje srityje akivaizdus dabartinėje ir planuojamoje Europos Tarybos Jaunimo reikalų departamento darbo programoje¹¹. Prioritetas - skatinti teisėmis grindžiamą požiūrį į jaunimo politiką, grindžiamą tarptautinės žmogaus teisių sistemos normomis, standartais ir principais, siekiant, kad jaunimo politika būtų orientuota į realius jaunimo poreikius ir teises įvairiose politikos srityse. Programos kryptys apima: jaunimo perėjimą prie savarankiškumo, jaunų žmonių galimybes naudotis teisėmis, žinių ir gebėjimų kovoti su diskriminacija didinimą ir kompetencijų įgijimą per neformalųjį mokymąsi.

34. Šioje rekomendacijoje valstybės narės raginamos nustatyti arba plėtoti jaunimo politiką, kuri veiksmingiau palengvintų jaunų žmonių galimybes naudotis teisėmis. Todėl valstybės narės raginamos apsvaistyti keletą konkrečių priemonių, kuriomis būtų skatinama ir palengvinama jaunimo galimybė naudotis teisėmis, ir paskatinti vietos ir regionų valdžios institucijas daryti tą patį. Priemonės išdėstytos šiose antraštėse:

galimybė įgyti išsilavinimą;

jaunimo savarankiškumą ir socialinę įtrauktį;

jaunimo judumas;

aktyvus pilietiškumas, demokratija ir dalyvavimas;

gyventi kartu įvairiose visuomenėse;

galimybę gauti informaciją ir apsaugą;

galimybę naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis.

35. Šios antraštės atspindi 2012 m. Sankt Peterburge vykusios ministrų, atsakingų už jaunimą, konferencijos deklaracijos projekte nurodytas prioritetas ir keletą neseniai nustatytų problemų. Taigi, priemonės apima šias sritis.

a. Galimybė įgyti išsilavinimą

36. Jaunuoliai susiduria su įvairiomis kliūtimis, trukdančiomis visapusiškai pasinaudoti teise į mokslą, ir iššūkiais, trukdančiais išnaudoti jų švietimo potencialą. Per daug jaunų žmonių nutraukia mokymąsi dėl ekonominio ir socialinio spaudimo arba diskriminacijos, su kuria jie

¹¹ Europos Tarybos jaunimo sektoriaus prioritetai 2016-2017 m. gairės.

susiduria.^{12 13} Rekomendacijoje siūlomomis priemonėmis skatinama išlaikyti ir vėl įtraukti į mokymąsi, asmeninį tobulėjimą ir skatinama pagarba įvairovei.

37. Šios kategorijos priemonės susijusios su kokybiško švietimo prieinamumo užtikrinimu. Ministrų komiteto rekomendacijoje CM/Rec(2012)13 valstybėms narėms dėl kokybiško švietimo užtikrinimo pateikiamas kokybiško švietimo apibrėžimas, kuriuo valstybės narės turėtų remtis įgyvendindamos šias priemones. Trumpai tariant, kokybiškas švietimas suprantamas kaip švietimas, kuris:

suteikia galimybę mokytis visiems mokiniams ir studentams, ypač priklausantiems pažeidžiamoms ar nepalankioje padėtyje esančioms grupėms, atitinkamai pritaikant juos prie jų poreikių;

užtikrina saugią ir mokymosi aplinką be smurto, kurioje gerbiamos visų teisės;

ugdo kiekvieno moksleivio ir studento asmenybę, talentą, protinius ir fizinius gebėjimus ir skatina juos baigti mokymosi programas, į kurias jie įstojo;

skatina demokratiją, pagarbą žmogaus teisėms ir socialinį teisingumą mokymosi aplinkoje, kurioje pripažįstami kiekvieno žmogaus mokymosi ir socialiniai poreikiai;

sudaro sąlygas moksleiviams ir studentams ugdyti tinkamus gebėjimus, pasitikėjimą savimi ir kritinį mąstymą, kad jie taptų atsakingais piliečiais ir pagerintų savo įsidarbinimo galimybes;

perduoda moksleiviams ir studentams universalias ir vietines kultūrinės vertybes, kartu suteikdama jiems galimybę patiems priimti sprendimus;

skaidriai, remiantis sąžiningu vertinimu, patvirtina formaliojo ir neformaliojo mokymosi rezultatus, kad įgytos žinios ir kompetencijos būtų pripažįstamos tolesnėse studijose, darbo vietoje ir kitais tikslais;

remiasi kvalifikuotais mokytojais, kurie yra įsipareigoję nuolat tobulėti;

yra be korupcijos.

38. Europos Tarybos jaunimo sektoriaus ilgametis darbas parodė pažangios ir novatoriškos jaunimo politikos ir darbo su jaunimu naudą. Tokia politika yra šios rekomendacijos pagrindas. Jaunimo politika ir darbas su jaunimu turėtų būti pagrindiniai valstybių narių strategijų, kuriomis siekiama pagerinti jaunimo galimybes naudotis teisėmis, elementai.

39. Rekomendacijoje pripažįstama neformaliojo mokymosi vertė ir svarba bei bendrų kvalifikacijų ir kompetencijų sistemų sukūrimas tiek neformaliu, tiek formaliu lygmeniu. Pažanga šioje srityje palengvins judumo ir jaunimo užimtumo galimybes^{14 15}.

b. Jaunų žmonių savarankiškumas ir socialinė įtrauktis

¹² Europos jaunimo forumas (2013 m.), Politikos dokumentas dėl kokybiško švietimo: www.youthforum.org.

¹³ Europos moksleivių organizacinis biuras (2013-2014 m.), Švietimas: Turime problemą: www.obessu.org/inclusion.

¹⁴ Europos Tarybos neformaliojo švietimo ir socialinės sanglaudos darbo grupė (2002 m.), Formaliojo ir neformaliojo švietimo sąsajų tyrimas: www.coe.int/youth.

¹⁵ Europos tarpkultūrinio mokymosi federacija (EFIL), Vidurinių mokyklų moksleivių mobilumo ir užsienyje praleistų mokymosi laikotarpių pripažinimo tyrimas: www.efil.afs.org.

40. Jaunuoliams vis sunkesniu tampa perėjimo nuo priklausomybės prie savarankiškumo etapas. Jauniems žmonėms vis sunkiau po švietimo sistemos įsilieti į darbo rinką¹⁶. Dėl didėjančių dalyvavimo aukštajame moksle ar tolesnio mokymosi išlaidų, mažo darbo užmokesčio ir jaunų žmonių diskriminacijos darbo rinkoje daugelis jaunų žmonių savarankišką gyvenimą pradeda su didelėmis skolomis. Daugelyje valstybių narių jaunimui dažnai sunkiau gauti kreditą, būstą ir paramą pajamoms. Valstybės narės norės panauginti galimybę pasinaudoti pajamų pagalbos sistemomis, būsto lengvatomis ir finansavimo sistemomis, skirtomis jaunimui. Kai kurios Europos vyriausybės, bendradarbiaudamos su jaunimo organizacijomis, turi vertų dėmesio pavyzdžių, įgyvendinant Europos Komisijos Jaunimo garantijų iniciatyvą.¹⁷

41. Vis dažniau nemokama praktika ir menkai apmokama pameistrystė tampa pirmaisiais žingsniais į darbo rinką, ir jauni žmonės, kurie dėl vienokių ar kitokių priežasčių negauna finansinės paramos iš savo šeimų, susiduria su ypatingais iššūkiais.¹⁸ Praktika kai kuriems yra svarbus žingsnis pereinamajame procese, tačiau ji turėtų būti tinkamai kompensuojama, kad būtų apsaugotos lygios galimybės ir skatinama jaunų žmonių teisė į savarankiškumą ir deramą gyvenimo lygį. Stažuočių patirtis gali tapti išnaudojimu, nes per daug jaunų žmonių yra įsisukę tarp kelių blogai apmokamų arba visai neapmokamų stažuočių. Daugėja įrodymų, kad su formalioju švietimu nesusijusi stažuotė dažnai pakeičia kokybišką jaunų žmonių užimtumą.¹⁹ Norint užtikrinti, kad jaunimas galėtų naudotis visomis teisėmis šioje srityje, reikia gerinti apsaugą nuo blogos praktikos, pavyzdžiui, stažuočių tęstinumo, taip pat taikyti kokybės standartus ir sertifikavimo sistemą, kuri padėtų pripažinti žinias ir įgūdžius, įgytus per stažuotes ir pameistrystės metu.

42. Jauni žmonės darbo rinkoje susiduria su didele diskriminacija, jiems gresia išnaudojimas ir kolektyvinių teisių pažeidimai dėl jų amžiaus ir, kaip manoma, patirties trūkumo.²⁰ Mažas darbo užmokestis ir darbo sutartys be minimalaus valandų skaičiaus šiuo metu yra pernelyg dažnas Europos darbo rinkų bruožas, o jaunimas nuo to nukenčia ypač stipriai.²¹ Atsisakymas suteikti socialinę pašalpą ar paramą būstui dėl amžiaus dar labiau padidina problemas, su kuriomis susiduria kai kurie jauni žmonės, bandantys uždirbti pakankamai, kad galėtų užtikrinti deramą pragyvenimo lygį.

43. Politikos kryptys turi atspindėti ir atsižvelgti į ypatingas ir įvairias jaunų žmonių aplinkybes. Naujausioje analizėje pabrėžiama, kad kuriant politikos kryptis būtina pripažinti, jog jaunimas yra labai įvairialypė grupė, pasižyminti skirtingomis savybėmis ir dažnai turinti daugybę poreikių. Vienas sprendimas nebus tinkamas visiems. Pavyzdžiui, kaimo vietovėse gyvenantys jaunuoliai susiduria su ypatingomis kliūtimis naudotis teisėmis. Valstybės narės turėtų į tai atsižvelgti rengdamos ar nustatydamos priemones, kuriomis siekiama užtikrinti jaunų žmonių galimybes naudotis teisėmis kaimo vietovėse. Tai turės įtakos politikai tokiose

¹⁶ Nors jaunimo nedarbo lygis keliuose valstybėse narėse ėmė mažėti, 2014 m. sausio mėn. darbo nerado 23 proc. jaunų 15-24 metų amžiaus Europos darbo ieškančių asmenų. 2012 m. visoje Europoje 14,6 mln. jaunuolių nesimokė, nedirbo ir nedalyvavo mokymuose (NEET) - tai sudarė 15,9 proc. visų 15-29 metų amžiaus gyventojų. Nuo 2007 iki 2013 m. jaunimo nedarbo lygis dvylikoje Europos Sąjungos šalių išaugo mažiausiai dvigubai: Bulgarijoje, Kroatijoje, Kipre, Čekijoje, Estijoje, Graikijoje, Kipre, Airijoje, Čekijoje, Italija, Latvija, Lietuva, Slovėnija ir Ispanija.

¹⁷ Europos jaunimo forumas (2014 m.), Jaunimo organizacijos ir Jaunimo garantijos: www.youthforum.org.

¹⁸ Europos jaunimo forumas (2014 m.), Europos stažuočių ir pameistrystės kokybės chartija: www.youthforum.org.

¹⁹ Ten pat.

²⁰ Ten pat.

²¹ Europos jaunimo forumas (2013 m.), Kokybiškas darbas jaunimui: www.youthforum.org.

srityse kaip švietimas, užimtumas, būstas ir transportas, taip pat jaunimo politikai. Kaimo vietovėse gyvenantys jaunuoliai neturėtų tikėtis prastesnio viešųjų paslaugų lygio ir su tuo susijusių teisių įgyvendinimo nei miesto vietovėse gyvenantys jaunuoliai.

c. Jaunimo judumas

44. Nors vis daugiau jaunų žmonių naudojami didesnėmis galimybėmis keliauti darbo, studijų ir savanoriškos veiklos tikslais Europoje, į Europą ir iš Europos į kitas pasaulio šalis, taip pat padaugėjo kliūčių judumui, nepaisant to, kad kelionės yra labai svarbios įsidarbinimo galimybėms, įgūdžių ugdymui ir tarpkultūriniam supratimui. Kaip Ministrų Komitetas jau anksčiau yra pažymėjęs, tarptautinis studentų judumas yra vienas iš pagrindinių Bolonijos proceso, kuriuo sukurta Europos aukštojo mokslo erdvė (EAME), tikslų ir svarbi ekonominės pažangos, socialinio vystymosi ir kultūrų tarpusavio supratimo priemonė.²² Kliūtys, su kuriomis susiduria jaunimas, norėdamas judėti po Europą studijuoti, savanoriauti ir mokytis, apima informacijos trūkumą, baimę, kad kils problemų dėl kvalifikacijų pripažinimo, sunkumus gaunant vizas ir leidimus gyventi bei finansinių išteklių trūkumą. Jauni savanoriai gali prarasti galimybę naudotis socialine apsauga, o reikalavimus atitinkantiems jaunuoliams gali būti nepagrįstai atsisakyta suteikti galimybę judėti.²³

45. Glaudesnis valstybių narių bendradarbiavimas vizų klausimais padėtų sumažinti biurokratizmą ir taip palengvintų jaunų žmonių, nepriklausomai nuo jų kilmės, judėjimą į Europą ir jos viduje. Rekomendacijoje nurodytos priemonės apima keletą labai praktiškų žingsnių, kuriais siekiama sumažinti kliūtis, su kuriomis susiduria jaunimas, norėdamas judėti Europoje. Vienas iš pasiūlymų - supaprastinti prašymų išduoti vizą procedūras, kurias galima atlikti internetu (taip sumažinant logistikos išlaidas ir prašymų išduoti vizą laukimo laiką); kitas pasiūlymas - pagerinti galimybes naudotis judumo programomis, pavyzdžiui, „Erasmus+“²⁴ ir Jaunimo kortelę. Prisijungdamos prie Dalinio susitarimo dėl jaunimo judumo per Jaunimo kortelę, valstybės narės naudojami priemone, kuria labai pasitikima jaunimo tarpe ir gali padėti jaunimui susipažinti su novatoriška jaunimo judumo ir aktyvaus pilietiškumo praktika Europoje.²⁵

d. Aktyvus pilietiškumas, demokratija ir dalyvavimas

46. Aktyvus jaunimo dalyvavimas priimant sprendimus yra būtinas, jei norime sukurti demokratiškesnę, įtraukesnę ir klestinčią visuomenę. Kaip teigiama Europos Tarybos peržiūrėtoje Europos chartijoje dėl jaunimo dalyvavimo vietos ir regionų gyvenime, „dalyvavimas demokratiname bet kurios bendruomenės gyvenime yra daugiau nei balsavimas ar dalyvavimas rinkimuose, nors tai yra svarbūs elementai. Dalyvavimas ir aktyvus pilietiškumas - tai teisė, priemonės, erdvė, galimybė ir, jei reikia, parama dalyvauti priimant sprendimus, daryti jiems įtaką ir dalyvauti imantis veiksmų, kad būtų prisidedama prie geresnės visuomenės kūrimo.“²⁶

²² Ministrų komiteto atsakymas į Rekomendaciją 2066 (2015).

²³ Europos jaunimo forumas (2014 m.), Rezoliucija dėl vizų išdavimo tvarkos supaprastinimo siekiant didesnio jaunimo judumo: www.youthforum.org.

²⁴ http://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/index_en.htm.

²⁵ Europos Taryba (2011 m.), Dalinis susitarimas dėl jaunimo judumo Europos Taryboje naudojantis Jaunimo kortelę: www.eyca.org/youth-mobility/partial-agreement.

²⁶ Peržiūrėta Europos chartija dėl jaunimo dalyvavimo vietos ir regionų gyvenime: www.coe.int/youth.

47. Kai valstybės narės remia ir skatina jaunimo dalyvavimą, jos taip pat prisideda prie jaunų žmonių socialinės integracijos, padėdamos jiems spręsti ne tik jaunystės iššūkius ir spaudimą, bet ir šiuolaikinės visuomenės, kurioje dažnai vyrauja anonimiškumas ir individualizmas, iššūkius. Tačiau tam, kad jaunimo dalyvavimas priimant sprendimus nacionaliniu, regioniniu ir vietos lygmeniu būtų sėkmingas, ilgalaikis ir prasmingas, reikia ne tik kurti ar pertvarkyti politines ar administracines sistemas. Bet kokia politika ar veiksmai, kuriais siekiama skatinti jaunimo dalyvavimą, turi užtikrinti, kad kultūrinėje aplinkoje būtų gerbiamas jaunimas, taip pat turi būti atsižvelgiama į įvairius jaunimo poreikius, aplinkybes ir siekius. Išsakykite savo nuomonę! - Europos Tarybos vadove dėl peržiūrėtos Europos chartija dėl jaunimo dalyvavimo vietos ir regionų gyvenime, pateikiama naudingų patarimų, kaip skatinti jaunimo dalyvavimą vietos lygmeniu, ypač tarp jaunimo organizacijų ir vietos valdžios institucijų, taip pat nemažai edukacinės veiklos, kurią galima naudoti kaip mokymosi priemonę.²⁷

48. Kaip aiškiai nurodyta peržiūrėtoje Europos chartijoje dėl jaunimo dalyvavimo vietos ir regionų gyvenime, labai svarbu, kad jaunimas ir jaunimo organizacijos dalyvautų kaip partneriai nustatant ir įgyvendinant strategijas, kurias valstybės narės priima siekdamos pagerinti galimybes naudotis teisėmis. Jaunimas taip pat turi būti visapusiškai įtrauktas į strategijos rezultatų stebėseną ir vertinimą kartu su tais, kurie yra atsakingi už strategijos įgyvendinimą. Jų indėlis analizuojant problemas, su kuriomis susiduria jaunimas, bus išskirtinis ir labai svarbus formuojant veiksmingiausias į strategiją įtrauktinas priemones. Jaunimo dalyvavimas padės sustiprinti suinteresuotųjų šalių, ypač jaunimo, kuris yra neįsitraukęs ir kuriam, be abejo, labiausiai reikia paramos, kad galėtų naudotis savo žmogaus teisėmis, įtraukimą. Be to, jaunų žmonių dalyvavimas stebint ir peržiūrint strategiją bus labai svarbus siekiant suprasti, kas pasiteisino ir kokių tolesnių veiksmų reikia imtis.

49. Šios kategorijos priemonės, kurias valstybės narės raginamos vykdyti, apima galimybių visiems jaunuoliams laisvai burtis, jungtis ir reikšti savo nuomonę gerinimą, be kita ko, pasitelkiant e. dalyvavimą kaip papildomą priemonę. Jaunimas įvairiais būdais dalyvauja internete ir socialinėje žiniasklaidoje, todėl saviraiškos laisvės apsauga šiose žiniasklaidos priemonėse yra esminis žingsnis užtikrinant jaunimo galimybes naudotis teisėmis. Kitomis priemonėmis valstybės narės raginamos užtikrinti jaunimo galimybes naudotis teise dalyvauti pripažįstant ir remiant jaunimo vadovaujamas nepriklausomas demokratines organizacijas kaip visų jaunų žmonių dalyvavimo ir įsitraukimo kanalą.

50. Jei valstybės narės nori kovoti su didesniu demokratijos deficitu ir didėjančia nelygybe Europos visuomenėje, reikia šalinti kliūtis jaunimui dalyvauti. Valstybių narių vyriausybių prašoma pašalinti kliūtis, ribojančias jaunimo dalyvavimą demokratinėje veikloje, ir prireikus apsvarstyti galimybę peržiūrėti savo balsavimo sistemas. Kongreso ataskaitoje dėl jaunimo dalyvavimo „Šalinant jaunimo dalyvavimo kliūtis: vietos ir regionų valdžios institucijų lingua franca patvirtinimas“ pabrėžta, kad reikia imtis priemonių, kurios pagerintų jaunų piliečių ir išrinktų atstovų dialogą. Kongreso ataskaitoje siūloma, kad vietos ir regionų valdžios institucijos perimtų naują bendravimo kultūrą, kuria plačiai naudojasi jaunimas, ir taip sudarytų sąlygas šiai grupei veiksmingai dalyvauti politikos ir sprendimų priėmimo procesuose, išsakyti savo problemas ir poreikius, naudodamosi jiems patinkančiomis

²⁷ Europos Taryba (2008), Have Your Say! - Peržiūrėtos Europos chartijos dėl jaunimo dalyvavimo vietos ir regionų gyvenime vadovas: www.coe.int/youth.

priemonėmis.²⁸ V/alstybių narių prašoma apsvarstyti priešastis ir argumentus dėl balsavimo amžiaus mažinimo vietos, regioniniu ir nacionaliniu lygmenimis kaip priemonės, kuria būtų didinamas jaunimo demokratinis dalyvavimas. Atrodo, kad ši priemonė gali padėti pakeisti rinkimuose dalyvaujančių jaunų žmonių skaičiaus mažėjimo tendenciją.²⁹

²⁸ Vietos ir regionų valdžios institucijų kongresas (2015 m.), CG/2015(29)7PROV, "Šalinant jaunimo dalyvavimo kliūtis: vietos ir regionų valdžios institucijų lingua franca priėmimas": www.coe.int/Congress.

²⁹ Zeglovts (2011), Vote at 16: turnout of the youngest voters - evidence from Austria (Balsavimas sulaukus 16 metų: jauniausių rinkėjų aktyvumas - Austrijos duomenys), pranešimas, pristatytas ÖGPW (Österreichische Gesellschaft für Politikwissenschaft), 2011 m. gruodžio 2 d., Zalcburgas; Franklin M.N. (2004), Voter turnout and the dynamics of electoral competition in established democracies since 1945, Cambridge University Press; Bhakti Y., Hansen K.M. ir Wass H. (2012), The relationship between age and turnout: a roller-coaster ride. *Electoral Studies* 31: 588-593.

e. Gyvenimas kartu įvairiose visuomenėse

51. Europos Taryba atlieka svarbų vaidmenį kovojant su diskriminacija, netolerancija ir atskirtimi, palaikydama ryšius su jaunimo organizacijomis ir pilietine visuomene, skatindama bendraamžių ir neformalųjį švietimą, stiprindama marginalizuoto jaunimo dalyvavimą ir įtrauktį, gerindama jaunimo tarpkultūrinę kompetenciją ir tarptautinį supratimą, skatindama jaunimo socialinį ir politinį kūrybiškumą Europoje.

52. Jaunimui tenka labai svarbus vaidmuo kuriant taikią visuomenę, grindžiamą įvairove ir įtrauktimi, pagarbos, tolerancijos ir tarpusavio supratimo dvasia. Tai liudija jaunimo sektoriaus kampanijos „Visi skirtingi - visi lygūs“, projekto „ENTER!“ ir judėjimo „Be neapykantos kalbos“ sėkmė. Tokių kampanijų tikslai turėtų būti svarbiausios bet kokios ilgalaikės politikos, kuria skatinamos bendros pagrindinės žmogaus teisių, teisinės valstybės ir demokratijos vertybės bei kuriama humaniškesnė ir įtraukesnė Europa, dalys. Pavyzdžiai, kai jaunimas prisideda prie bendros vizijos ir veiksmų plano, skirto užkirsti kelią konfliktams ir smurtui, kovoti su jais ir kurti tvarią taiką, pavyzdžiui, Amano jaunimo deklaracija dėl jaunimo, taikos ir saugumo, rodo realią ir potencialią unikalaus jaunimo indėlio į taiką, teisingumą ir susitaikymą naudą. Svarbų vaidmenį, kurį darbas su jaunimu taip pat turi atlikti panaudojant šį įsipareigojimą ir energiją, rodo daugybė nacionalinių jaunimo politikos kryptų apžvalgų, atliktų vadovaujant Jungtinei jaunimo reikalų tarybai (JRT).³⁰

f. Galimybė gauti informaciją ir apsauga

53. Jaunuoliai turėtų turėti galimybę gauti pakankamai informacijos apie savo teises. Kokybiškos informacijos apie žmogaus teises gavimas ir švietimas apie jas yra esminė sąlyga, kad jaunimas galėtų aktyviai ginti savo teises pagal teisėmis grindžiamą požiūrį.

54. Valstybės narės turėtų sukurti veiksmingas priemones, skirtas informuoti ir šviesti jaunas žmones (ir su jaunimu dirbančius asmenis) apie su jais susijusias teises ir galimybes kreiptis į teismą, jei šios teisės pažeidžiamos ar neleidžiamos įgyvendinti. Tokios priemonės, kaip skundų nagrinėjimo procedūros, turėtų būti lengvai prieinamos visoms jaunų žmonių grupėms, ypač diskriminuojamiems ar socialiai atskirtiems. Europos Taryba parengė keletą priemonių, kuriomis siekiama padėti valstybėms narėms vykdyti savo įsipareigojimus šioje srityje. Pavyzdžiui, visoje Europoje plačiai naudojami „Compass“ - žmogaus teisių švietimo su jaunimu vadovas ir „Compasito“ - vaikų švietimo žmogaus teisių klausimais vadovas.³¹ ERYICA priemonių rinkinyje „Jaunimo galimybes naudotis teisėmis informuojant ir konsultuojant jaunimą“ valstybėms narėms pateikiama daug naudingos medžiagos ir išteklių, kaip patraukliai informuoti jaunimą apie jo teises.³²

55. Kitas šaltinis valstybėms narėms, įgyvendinančioms šias priemones, yra Europos Tarybos projekto „Pagrindinių principų mokymasis ir žmogaus teisių apsaugos sistemos veikimas“ ataskaita, kuria siekiama sudaryti sąlygas Europos vidurinių mokyklų moksleiviams susipažinti su pagrindiniais Europos teisės principais, susijusiais su žmogaus teisėmis, suprasti, kaip veikia Europos Žmogaus Teisių Teismas, ir padėti moksleiviams suprasti sąsajas su nacionaline teise bei poveikį Europos visuomenėms. Pagrindinis projekto tikslas - susipažinti su Teismo praktika ir svarbiausiais Teismo sprendimais, kurie sudaro konkretų

³⁰ Europos Tarybos tarptautinės nacionalinės jaunimo politikos apžvalgos: www.coe.int/youth.

³¹ Kompasas: Compasito: www.coe.int/fr/web/compass.

³² ERYICA (2015 m.), Young People's Access to Rights through Youth Information and Counselling: <http://eryica.org>.

pagrindą mokymuisi klasėje pagal dabartines nacionalines mokyklų programas, skirtas žmogaus teisių ir pilietiškumo ugdymui valstybėse narėse. Projekto tikslas - padėti jaunimui geriau pažinti savo teises. Taip pat siekiama paskatinti juos praktiškai taikyti pagrindines visuomenės vertybes, kurias gina šios teisės, pavyzdžiui, toleranciją, pagarbą kitiems, teisingumą ir apsaugą nuo savivalės, kasdieniame gyvenime.³³

56. Veiksminga jaunimo informavimo apie žmogaus teises sistema sudarys sąlygas vyriausybinių struktūrų ir jaunimo organizacijų bendradarbiavimui ir padės pašalinti biurokratinės ir politinės kliūtis įgyvendinant Demokratinio pilietiškumo ugdymo ir žmogaus teisių švietimo chartiją.

57. Galimybė gauti informaciją yra viena iš svarbiausių dalyvavimo sąlygų, o oficialiuose Europos ir tarptautiniuose dokumentuose vis dažniau pripažįstama jaunų žmonių teisė gauti informaciją apie galimybes ir jiems rūpimus klausimus.³⁴ Kad galėtų dalyvauti veikloje ir bendruomenės gyvenime arba pasinaudoti jiems skirtomis paslaugomis ir galimybėmis, jauni žmonės turi apie jas žinoti. Dalyvavimas juos dominančioje ir jų pačių organizuojamoje veikloje ir projektuose dažnai yra vienas iš žingsnių procese, skatinančiame juos labiau įsitraukti į bendruomenės, įskaitant ir jos politinį gyvenimą. Vietos ir regionų valdžios institucijos ir kiti atitinkami veikėjai turėtų skatinti ir padėti kurti tinkamas informacines paslaugas jaunimui per esamas sistemas, pavyzdžiui, mokyklas, jaunimo tarnybas ir bibliotekas. Reiktų imtis konkrečių priemonių, kad būtų patenkinti visų jaunimo grupių informaciniai poreikiai, įskaitant, pavyzdžiui, tuos, kuriems sunku gauti informaciją dėl kalbos barjerų arba dėl to, kad jie neturi galimybės naudotis internetu.

58. Valstybės narės taip pat turėtų sukurti veiksmingesnes jaunimo teisių apsaugos sistemas. Teisėmis grindžiamas požiūris, kuriuo remiasi Ministrų komiteto rekomendacija, reikalauja, kad būtų numatyta sistema, kuri leistų jauniems žmonėms kreiptis į teismą, jei teisės pažeidžiamos ar neleidžiama jas įgyvendinti. Jauni žmonės turi žinoti apie šias sistemas ir turėti laisvą galimybę jomis naudotis, prireikus gauti nepriklausomą pagalbą. Rekomendacijoje siūloma įsteigti nepriklausomas žmogaus teisių institucijas, atitinkančias Paryžiaus principus³⁵, kaip svarbų mechanizmą, užtikrinantį, kad būtų gerbiamos ir saugomos jaunų žmonių teisės.

g. Galimybė naudotis sveikatos ir socialinės rūpybos paslaugomis

59. Sveikatos ir socialinės priežiūros paslaugų, ypač psichikos sveikatos paslaugų (laiku), prieinamumas tampa vis problemiškesnis ir netolygus, ypač pažeidžiamoms grupėms priklausantiems jaunuoliams. Dėl taupymo ir noro patenkinti gyventojų sveikatos ir priežiūros poreikius visoje Europoje dar mažiau investuojama į psichikos sveikatos ar socialines paslaugas jaunimui. Galimybė pasinaudoti šia teise gali priklausyti, pavyzdžiui, nuo to, ar jaunuolis dirba, ar gyvena su tėvais, arba nuo konfidencialumo lygio, kurį tarnyba gali užtikrinti, o tai yra ypač svarbu. Taisyklės, kuriomis vadovaujamosi suteikiant teisę į pagalbą, dažnai neaiškios tiems, kurie galėtų pasinaudoti parama ar intervencija. Sunkumai,

³³ Freedom(s), Mokymosi veikla vidurinėms mokykloms apie Europos Žmogaus Teisių Teismo praktiką.

³⁴ Pavyzdžiui, galimybė gauti informaciją yra pagrindinis Europos Tarybos peržiūrėtos Europos chartijos dėl jaunimo dalyvavimo vietos ir regionų gyvenime (2008 m.) ir Ministrų komiteto rekomendacijos CM/Rec(2012)2 dėl vaikų ir jaunimo iki 18 metų dalyvavimo pagrindinis bruožas.

³⁵ 1993 m. JT Generalinės Asamblėjos priimta: www.ohchr.org.

su kuriais susiduria jaunimas, norėdamas gauti sveikatos ir socialinės priežiūros paslaugas, reiškia, kad šiandien vis daugiau jaunų žmonių gyvena nesaugų gyvenimą.

60. Pagrindinė prevencinė priemonė yra jaunų žmonių informavimas ir švietimas apie sveiką gyvenimo būdą, sveikatai kylančius pavojus ir jų vengimą, pasitelkiant mokyklų programas ir kitus metodus, taip pat sveikatos priežiūros darbuotojų, dirbančių su jaunimu, mokymas.

Daugelis rekomendacijoje siūlomų priemonių yra susijusios su jaunimo informuotumo didinimu apie pirminės sveikatos priežiūros paslaugas, kuriomis jie gali naudotis valstybės narėse, ir apie tai, kaip jas gauti.

VII. Išvados

61. Kad ir kokia svarbi būtų ši teisinė priemonė, ne mažiau svarbūs ir jos rezultatai. Jei nebus imtasi konkrečių tolesnių veiksmų, intensyviai komunikuojama ir aktyviai platinama, ši Ministrų komiteto rekomendacija gali nepasiekti numatyto adresato. Valstybės narės turėtų sukurti tolesnių veiksmų sistemą, kuri ne tik sustiprintų atskaitomybę, bet ir padėtų palaipsniui įgyvendinti rekomendacijoje numatytas priemones per dialogą, mokymąsi, keitimąsi patirtimi ir bendradarbiavimą. Po trejų metų surengus seminarą pažangai apžvelgti, Europos jaunimo reikalų iniciatyvinis komitetas ir Jaunimo reikalų patariamoji taryba turėtų puikią progą įvertinti pažangą ir, prireikus, teikti tolesnę paramą ir nurodymus valstybėms narėms.